

**TR 61 DÜZEY 2
BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI
(ANTALYA-İSPARTA-BURDUR)**

**ANTALYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI**

**ÖRTÜALTI SEBZECİLİK ALT SEKTÖRÜ
ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

6 Eylül 2010, Antalya

ANTALYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI

ÖRTÜALTI SEBZECİLİK ALT SEKTÖRÜ ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

I) Çalıştay Hakkında Genel Bilgiler

Antalya-Isparta-Burdur illerinin ekonomik kalkınmasının sağlanması amacıyla kurulan Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) tarafından düzenlenen **“Antalya’da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı”** 6 Eylül 2010 tarihinde Antalya İl Tarım Müdürlüğünde yapılmıştır.

Çalıştaya Antalya’da yer alan kamu kurum ve kuruluşları, ziraat odaları, meslek örgütleri, özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile Akdeniz Üniversitesi ve Batı Akdeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsünden akademisyenler katılmışlardır.

BAKA'nın düzenlemiş olduğu Antalya'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı açılış töreni

Çalıştayı açılış konuşmalarını Antalya İl Tarım Müdürü **Bedrullah ERÇİN**, BAKA Genel Sekreteri **Tuncay ENGİN** ve Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Kalkınma Kurulu Başkanı ve Akdeniz Üniversitesi Rektör Yardımcısı **Prof. Dr. Muharrem CERTEL** gerçekleştirmiştir. Üç konuşmacı da, Antalya’da tarım sektörünün önemine ve Bölge ekonomisine yaptığı katkıya vurgu yapmış ve sektörün sorunlarının çözümü konusunda BAKA’nın, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör arasında işbirliği gerektiren konularda önemli bir fonksiyon üstlenebileceğini ifade etmişlerdir.

Antalya'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı kapsamında 7 adet alt sektör çalışma grubu tespit edilmiştir. Bu çalışma grupları:

- 1- Hayvancılık
- 2- Örtüaltı Sebzeçilik
- 3- Süs-Aromatik Bitkiler
- 4- Meyvecilik
- 5- Gıda
- 6- Su Ürünleri
- 7- Sulama alt sektörleri olarak belirlenmiştir.

Çalışma grupları öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere geniş katılımlı iki toplantı düzenlemiştir. Her bir çalışma grubu, hazırlamış olduğu alt sektör raporlarını tüm Çalıştay katılımcılarına sunmuş ve raporlarını BAKA uzmanlarına teslim etmiştir.

II) Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektör Çalışma Grubu

Çalıştay kapsamında oluşturulan 7 adet alt sektör grubundan bir tanesi "Örtüaltı Sebzeçilik" olarak belirlenmiştir. Alt sektör çalışmalarına aşağıdaki belirtilen kurum ve kuruluşlardan ilgililer katılım sağlamıştır:

No	Kurum	İsim	Unvan
1	Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü	Dr. Asu OĞUZ	Ziraat Mühendisi
2	Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü	Dr. H.Filiz BOYACI	Ziraat Mühendisi
3	Antalya İl Tarım Müdürlüğü	Leyla Kahveci	Ziraat Yüksek Mühendisi
4	Antalya Ticaret ve Sanayi Odası (ATSO)	Dr. M.Serhan SEKRETER	Uzman
5	Antalya Ticaret Borsası	Mehmet GÜVEN	Ticaret Borsası Meslek Komitesi Üyesi
6	Antalya İhracatçılar Birliği	Osman UYSAL	Ziraat Yüksek Mühendisi
7	Antalya Ziraat Odası	Ensar AYDIN	Genel Sekreter
8	Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şubesi	Süleyman KENAR	Ziraat Mühendisi
9	Tarım Danışmanları Derneği	İbrahim AKBULUT	Ziraat Mühendisi
10	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)	Sadettin DİKMEN	Uzman
11	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)	Alaattin ÖZYÜREK	Antalya Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

Alt sektör grubu, çalışmalarını **Batı Akdeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsünden Dr. Asu OĞUZ**'un moderatörlüğünde ve BAKA'dan iki raportörün desteği ile yürütmüştür. Çalışma grubu, sektörün sorunlarını ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerini bir rapor halinde hazırlayarak Çalıştay katılımcılarının dikkatine sunmuştur.

Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektörü Çalışma Grubu, Sabah Oturumu

III) Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektörünün Antalya Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Alt sektör çalışma grubu, ilk oturumunda örtüaltı sebzeçilik sektörünün Antalya ve ülke ekonomisindeki yerini kısaca tespit etmiştir. Buna göre; Antalya, Türkiye'nin **toplam sebze üretiminin % 12'sini** tek başına tedarik etmektedir.

Türkiye'de toplam tarım arazisi 24.505.219 hektar olup, bunun 54.216 hektarında örtüaltı üretim gerçekleşmektedir. **Örtüaltı toplam üretim alanının** % 87'si Akdeniz Bölgesi; **%36'sı** ise Antalya ilinde bulunmaktadır.

2009 yılında Türkiye'nin toplam yaş meyve sebze ihracatı yaklaşık 2 milyar dolar civarındadır. Bu ihracatın **368 milyon doları Antalya'dan gerçekleştirilmiştir**. Türkiye ihracatının yaklaşık %20'sini tek başına sağlayan Antalya için örtüaltı sebzeçilik alt sektörü, sağladığı gerek katma değer ve gerekse istihdam açısından oldukça önemlidir.

Antalya'dan ihraç edilen örtüaltı sebzeçilik ürünlerinin başında **domates** gelmektedir. 2009 yılında Antalya'dan yapılan **domates ihracatı**

168 milyon dolar olup, Antalya'dan ihraç edilen örtüaltı sebzeçilik üretiminin parasal olarak % 65'i bu sebzedeki karşılanmaktadır. Antalya'da domatesin yanı sıra üretilen ve ihraç edilen önemli sebzeler hıyar, biber, patlıcan karpuz, kavun, kabak, marul, fasulye'dir.

Antalya, Türk turizminin başkenti olmasının yanı sıra, örtüaltı sebzeçilik sektöründe üretimin ve ihracatın gerek büyüklüğü ve gerekse çeşitliliği açısından **Türkiye'nin tarım başkenti ünvanını da** hak etmektedir. Antalya'dan 50'den fazla ülkeye yaş sebze ihraç edilmektedir. Örtüaltında yetiştirilen yaş sebzelerin Antalya'dan ihraç edildiği başlıca ülkeler Bulgaristan, Almanya, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Romanya'dır.

IV) Antalya'da Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektörü'nde Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Çalıştay'da katılımcılar tarafından belirtilen sorunlar genel itibariyle **“üretim koşulları”** ve **“pazarlama”** etrafında yoğunlaşmaktadır.

Üretim koşullarından kaynaklanan sorunlar 3 ana başlık altında özetlenebilir. Bu başlıklar, **“üretici ve üretim yapısı”**, **“üretim planlaması”** ve **“ürün güvenliliği ve güvenilirliği”** alanları olarak tespit edilmiştir. Tüm bu sorunlar ve katılımcılar tarafından ifade edilen çözüm önerileri aşağıda yer almaktadır:

Sorun 1

- Üreticilerin küçük ölçekli üretim alanlarında üretim yapmaları
- Miras vb. sebeplerle bölünen arazilerin toplulaştırılmaması
- 8 dekar ve üzerindeki örtüaltı yetiştiriciliğinde mali kayıt defteri tutma zorunluluğu
- Geleneksel yöntemlerle tarım anlayışı ve modern seracılık teknikleri konusunda gerekli bilincin oluşmamış olması

Çözüm 1

- Çiftçi üretiminin toplulaştırılması için üretim ve ürün alanlarının, üretici ile aracı arasında, sözleşmeli üretim modeli ya da tarımsal anonim şirket şeklinde bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.
- Antalya'da Örtüaltı Sebzeçilik İhtisas Organize Tarım Bölgeleri oluşturulmalıdır.

- Üretim planlanmasının kolaylaştırılmasını teminen, ihracatçı ile dış alıcı arasında uzun vadeli satış sözleşmelerinin imzalanması teşvik edilmelidir.
- Örtüaltı yetiştiriciliğinde mali kayıt defteri tutma zorunluluğu 20 dekara çıkarılmalıdır.

İlgili Kurumlar:

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, İl Tarım Müdürlüğü

Sorun 2

- Uygun olmayan (ucuz, kalitesiz vb.) üretim girdileri (plastik konstrüksiyon, gübre, ilaç vb.) kullanımı nedeniyle sera zararlılarının ürüne zarar vermesi ve kalitesiz üretime yol açması

Çözüm 2

Verimli üretim için kaliteli üretim girdilerinin kullanılması konusunda üreticilerin bilinçlendirilmesi ve eğitimi teşvik edilmelidir.

İlgili Kurumlar:

İl Tarım Müdürlüğü, Ziraat Odaları, Tarım Danışmanları Derneği

Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektörü Çalışma Grubu, Öğleden Sonra Oturumu

Sorun 3

- Çiftçilerce kurulan üretici birliklerinin sistematik bir şekilde işlememesi nedeniyle bu birliklere üreticiler tarafından duyulan güvenin azalması
- Bu nedenle ürünün çoğunlukla komisyoncular eliyle pazara ulaştırılması ve çiftçilerin üretimden istediği payı elde edememesi

Çözüm 3

- Üretici birlikleri konusundaki sistematik sorunlar giderilmeli ve birlikler daha güçlü bir yasal dayanağa kavuşturulmalıdır.
- Çiftçilerin üretici birliklerine inancı ve katılımı artırılmalıdır.
- Üretici birlikleri, Komisyoncu, perakendeci ve ihracatçılar, ürünün değerlendirilmesinde ortak bir politika ile hareket etmelidir, bu konuda yasal bir düzenlemeye gidilmelidir.
- Seralar mutlaka modifiye ve modernize edilmelidir.
- Seracılık sektörünün kullandığı elektrik ve sulama tarifelerinin değiştirilmesi/düşürülmesi, tarımsal elektrik statüsüne alınması sağlanmalıdır.
- Doğalgaz boru hattının seracılık bölgesine kadar indirilmesi sağlanmalıdır.
- 1/100 000'lik Bölge Çevre Düzeni Planının tamamlanması temin edilerek tarımsal üretim ve sera alanları net olarak tespit edilmelidir.

İlgili Kurumlar:

Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İl Tarım Müdürlüğü, İhracatçı Birlikleri

Sorun 4

- Üretim yapmadan önce hedef pazarın ve tüketim alışkanlıklarının tespit edilmemiş olması ve bu nedenle arz talep dengesinde yaşanan düzensizlikler

Çözüm 4

- Üretim potansiyelinin belirlenmesi ve üretim sürekliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Üretimin satışa dönüştürülmesinde önemli rolü olan komisyoncunun planlamadaki rolünün kanunen belirlenmelidir.
- İhracatı gerçekleştirirken üretim planlaması yapılmalı ve global pazar araştırmaları yapılarak talep çeşitliliğinin tamamını karşılayacak şekilde üretim yapılmalıdır. (Örneğin; Rusya için sadece domates değil, diğer sebzelerin de üretilerek pazarlanması gerekmektedir)
- Yurt dışı alım heyeti programlarının sayısı artırılmalıdır.

İlgili Kurumlar:

Dış Ticaret Müsteşarlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İhracatçı Birlikleri

Örtüaltı Sebzeçilik Alt Sektörü Çalışma Grubu, Öğleden Sonra Oturumu

Sorun 5

- Birlikler (üretici birlikleri, şirketler, kooperatifler gibi) bünyesinde bulunan teknik eleman sayısının ve tarımsal danışmanlık hizmetlerinin yetersiz olması

- Birliklerin sağlam veri tabanlarına sahip olmaması nedeniyle üretim planlamasının yapılamaması

Çözüm 5

- Tarım danışmanlığının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli düzenlemeler ve faaliyetler yapılmalıdır.
- Tüm çiftçilerin üretilen ürünle ilgili bir danışmanla çalışmasını teşvik edici bir sistem kurulmalıdır.

İlgili Kurumlar:

Dış Ticaret Müsteşarlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İhracatçı Birlikleri; Tarım Danışmanları Derneği

Sorun 6

- Ürün güvenilirliği ve ürün kalitesinin sağlanmasında yaşanan eksiklikler
- Ürünün izlenebilir olmasının sağlanmasında yaşanan sıkıntılar
- İlaç kalıntısı üzerine çalışan laboratuvar sayısının azlığı ve kapasite eksikliği

Çözüm 6

- Ürünün yetiştirilmesi aşamasında yapılması gerekli analiz (toprak, gübre, su, yaprak gibi) desteklerinin artırılması sağlanmalıdır.
- Ürünün barkodlama sisteminin zorunlu hale getirilerek izlenebilirliğin sağlanması temin edilmelidir.
- Ürün kalıntı izlerinin izlenmesi için laboratuvar sayısının artırılması ve hem iç hem de dış piyasaya arz edilen ürünlerin analizlerinin yapılması sağlanmalıdır.

İlgili Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İhracatçı Birlikleri

Sorun 7

- Son yıllarda (2009-2010 dönemi) başta tuta absoluta olmak üzere, tarım zararlılarının ürünlerin kalitesini düşürmesi

Çözüm 7

- Insect net ve faydalı böcek gibi entegre mücadele stratejileri uygulanmalı ve bu sayede diğer zararlıların da azaltılmasının sağlanması teşvik edilmelidir. Bu konuda finansal destek acil olarak sağlanmalıdır.

İlgili Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı

Sorun 8

- Ürün işlemlerde ve paketleme istasyonlarında kalite sistemlerinin kurulmamış olması, paketleme, lojistik alanlarında bilişim teknolojilerinin kullanılmaması

Çözüm 8

- Bu konuda şirketlerde gerekli altyapı kurulmalı ve kurumsal kapasitenin artırılmasının teşvik edilmelidir.

İlgili Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, özel sektör

Sorun 9

- Üretilen ürünün yurt dışı ve yurt içi pazarlamasında yaşanan bürokratik ve diğer sorunlar nedeniyle, üretilen yaş meyve ve sebzenin sadece yaklaşık %5 'lik kısmının ihraç edilebilmesi

Çözüm 9

- Yeni pazar araştırmaları yapılarak ihracat imkânları genişletilmelidir.
- İhracatta yaşanan bürokratik sorunlar giderilmelidir.

İlgili Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatçı Birlikleri, özel sektör

Sorun 10

- Global Gap, İTU, BRC gibi dış pazar ve büyük marketlerin istediği standartların yakalanamaması ve bu konuda üreticilerdeki isteksizlik

Çözüm 10

- Standardizasyon konusunda yetkililerden eğitim alınması

İlgili Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatçı Birlikleri, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi